

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

2. aprill 2020*

Eelotsusetaotlus – Asutamisvabadus – Teenuste osutamise vabadus – Finantsinstrumentide turud –
Direktiiv 2004/39/EÜ – Mõisted „mittekutseline klient“ ja „tarbija“ – Tingimused, mille täidetuse
korral saab tugineda tarbija staatusele – Nõude menetlemiseks kohtualluvuse kindlaksmääramine

Kohtuasjas C-500/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunalul Specializat Cluj'i (Cluji spetsialiseerunud kohus, Rumeenia) 2. mai 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. juulil 2018, menetluses

AU

versus

Reliantco Investments LTD,

Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala București,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud S. Rodin (ettekandja), D. Šváby, K. Jürimäe ja N. Piçarra,

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- AU, esindajad: advokaadid V. Berea ja A. I. Rusan,
- Reliantco Investments LTD ja Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala București, esindajad: advokaadid C. Stoica, L. Radu ja D. Aragea,
- Rumeenia valitsus, esindajad: C.-R. Canțăr, E. Gane, A. Wellman ja O.-C. Ichim, hiljem kolm viimati nimetatut,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, P. Lacerda, P. Barros da Costa ja L. Medeiros,
- Euroopa Komisjon, esindajad: T. Scharf, N. Ruiz García, L. Nicolae ja M. Heller,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ (ELT 2004, L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 263), artikli 4 lõiget 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 7 punkti 2 ja artikli 17 lõike 1 punkti c.
- 2 Eelotsusetaotlus esitati ühelt poolt AU ning teiselt poolt Reliantco Investments LTD ja Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala București vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab naftahinna langusele panustavaid määratud hinnaga korraldusi, mille AU sisestas põhikohtuasja kostjatele kuuluval veebipõhisel platvormil ja mille tagajärjel ta väidetavalt kaotas teatava rahasumma.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13/EMÜ

- 3 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artiklis 2 on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- b) tarbija – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;
 - c) müüja või teenuste osutaja – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõtte on era- või riigiomanduses.“
- 4 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

Direktiiv 2004/39

5 Direktiivi 2004/39 põhjenduses 31 on märgitud:

„Üks käesoleva direktiivi eesmärke on kaitsta investoreid. Investorite kaitse meetmeid tuleb kohandada iga investorite kategooria (mittekutselised, kutselised investorid ja osapooled) eripära arvestades.“

6 Nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

10) Klient – füüsiline või juriidiline isik, kellele investeerimisühing osutab investeerimis- ja/või kõrvalteenuseid;

11) Kutseline klient – klient, kes vastab II lisa sätestatud tingimustele;

12) Mittekutseline klient – klient, kes ei ole kutseline klient;

[...]

17) Finantsinstrument – I lisa C jaos määratletud instrumentid;

[...]“.

7 Direktiivi 2004/39 artiklis 19 on ette nähtud:

„[...]

2. Kogu investeerimisühingu poolt klientidele või potentsiaalsetele klientidele suunatud teave, sealhulgas reklaamteated, on õiglasel, selged ja mitte eksitavad. Reklaamteated on selgesti sellistena identifitseeritavad.

3. Klientidele või võimalikele klientidele esitatakse asjakohane teave järgmise kohta:

– investeerimisühing ja selle teenused,

– finantsinstrumentid ja kavandatud investeerimisstrateegiad; see peaks hõlmama asjakohaseid juhiseid ja hoiatusi seoses riskidega, mis on seotud investeringutega kõnealustesse instrumentidesse või seoses konkreetsete investeerimisstrateegiatega,

– täitmiskohad ja

– kulud ja nendega seotud tasud,

nii et nad on võimelised mõistma pakutava investeerimisteenuse ja konkreetse finantsinstrumendi liigi olemust ja riske ning sellest tulenevalt tegema informeeritud investeerimisotsuseid. Kõnealust teavet võib esitada standardiseeritud kujul.

[...]

5. Liikmesriigid tagavad, et muude kui lõikes 4 nimetatud investeerimisteenuste osutamisel paluksid investeerimisühingud kliendil või potentsiaalsel kliendil esitada andmed oma teadmiste ja kogemuste kohta investeerimisvaldkonnas, mis on seotud pakutava või nõutava konkreetse toote või teenuse liigiga, et võimaldada investeerimisühingul hinnata, kas kavandatud investeerimisteenus või toode on kliendile sobiv.

Kui investeerimisühing leiab eelmise lõigu kohaselt saadud andmete alusel, et toode või teenus ei ole kliendi või potentsiaalse kliendi jaoks sobiv, hoiatab investeerimisühing klienti või potentsiaalset klienti. Kõnealuse hoiatuse võib esitada standardiseeritud kujul.

Juhul kui klient või potentsiaalne klient otsustab mitte esitada esimeses lõigus märgitud teavet või kui ta esitab oma teadmiste ja kogemuste kohta ebapiisavad andmed, hoiatab investeerimisühing klienti, et selline otsus ei võimalda investeerimisühingul kindlaks teha, kas kavandatud teenus või toode on tema jaoks sobiv. Kõnealuse hoiatuse võib esitada standardiseeritud kujul.

[...]“.

- 8 Selle direktiivi I lisa C jao punktis 9 on nimetatud „[h]innavahelepinguid“.
- 9 Sama direktiivi II lisas on märgitud, et „[k]utseline klient on klient, kellel on kogemused, teadmised ja asjatundlikkus ise investeerimisotsuste tegemiseks ja sellega seotud riskide adekvaatseks hindamiseks“. Eelkõige on selle lisa kohaselt kutselised kliendid „[ü]ksused, kellelt nõutakse finantsturgudel tegutsemiseks tegevusluba või reguleerimist“.

Määrus (EÜ) nr 864/2007

- 10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT 2007, L 199, lk 40) artikli 2 lõige 1 näeb ette:

„Käesolevas määruses hõlmab kahju õigusvastaselt tekitatud kahju, alusetu rikastumise ja käsundita asjaajamise või *culpa in contrahendo* tagajärgi.“

- 11 Määruse artikli 12 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Lepinguväliste võlasuhetele, mis on tekkinud lepingueelsetest toimingutest, olenemata sellest, kas leping tegelikult sõlmiti, kohaldatakse õigust, mida kohaldatakse lepingule või mida oleks lepingu sõlmimise korral sellele kohaldatud.“

Määrus nr 1215/2012

- 12 Määruse nr 1215/2012 põhjenduses 18 on märgitud:

„Kindlustus-, tarbija- ja töölepingute puhul tuleks nõrgemat poolt kaitsta soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega kui üldised eeskirjad.“

- 13 Kõnealuse määruse artiklis 7 on sätestatud:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

- 1) a) lepinguid puudutavates asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;

[...]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda;

[...]“.

14 Määruse nr 1215/2012 II peatüki 4. jaos asuva artikli 17 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Asjades, mis puudutavad lepinguid, mille isik on tarbijana sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil, määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao alusel, ilma et see piiraks artikli 6 ja artikli 7 punkti 5 kohaldamist, kui tegemist on:

[...]

c) muudel juhtudel lepinguga, mis on sõlmitud isikuga, kes tegeleb tarbija alalise elukoha liikmesriigis äri- või kutsetegevusega või kelle selline tegevus on mis tahes vahenditega suunatud nimetatud liikmesriiki või mitme liikmesriigi hulgas ka nimetatud liikmesriiki, ning kui leping kuulub sellise tegevuse raamesse.“

15 Määruse nr 1215/2012 artikli 18 lõige 1 näeb ette:

„Tarbija võib algatada menetluse teise lepingupoole vastu selle liikmesriigi kohtutes, kus on nimetatud poole alaline elukoht, või, olenemata teise poole alalisest elukohast, selle paiga kohtutes, kus on tarbija enese alaline elukoht.“

16 Nimetatud määruse artiklis 19 on sätestatud:

„Käesoleva jao sätetest võib kõrvale kalduda üksnes kokkuleppe alusel,

1) mis on sõlmitud pärast vaidluse teket,

2) mis võimaldab tarbijal algatada menetluse käesolevas jaos nimetamata kohtutes, või

3) mille on sõlminud tarbija ja teine lepingupool, kelle mõlema alaline või peamine elukoht oli kokkuleppe sõlmimise ajal samas liikmesriigis, ning mille kohaselt on asja lahendamiseks pädevad kõnealuse liikmesriigi kohtud, tingimusel et selline kokkulepe ei ole vastuolus asjaomase liikmesriigi õigusega.“

17 Sama määruse artiklis 25 on nähtud ette:

„1. Kui pooled, olenemata sellest, kus on nende alaline elukoht, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad, välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine. Kohtualluvus on erandlik, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Kohtualluvuse kokkulepe sõlmitakse kas:

a) kirjalikult või suuliselt kirjaliku kinnitusega;

b) vormis, mis vastab poolte vahel väljakujunenud tavale, või

c) rahvusvahelise kaubanduse puhul vormis, mis vastab kaubandustavale, millest pooled olid või pidid olema teadlikud ning mis on asjaomase kaubanduse valdkonnas laialt tuntud ning mida selles valdkonnas tegutsevad asjakohast liiki lepingute pooled regulaarselt kasutavad.

[...]

4. Usaldusühingu (*trust*) asutamise kokkuleppe või dokumendi sätetel, millega pädevus kindlaks määratakse, ei ole õigusjõudu, kui need on vastuolus artikliga 15, 19 või 23, või kui on välistatud kohtute pädevus, kellele asi allub erandlikult artikli 24 kohaselt.

[...]“.

Rumeenia õigus

18 Tsiiviilseadustiku (codul civil) artikkel 1254 näeb ette:

„1. Lepingut, mille tühisus on absoluutne või mis on tühistatud, käsitatakse nii, nagu seda ei oleks kunagi sõlmitud.

2. Lepingu tühistamine toob seaduses sätestatud tingimuste kohaselt kaasa selle alusel sõlmitud hilisemate aktide tühistamise.

3. Kui leping on tühistatud, peab kumbki pool artiklite 1639–1647 kohaselt tagastama teisele poolele saadud soorituse kas natuuras või sellega samaväärselt, isegi kui neid sooritusi tehti üksteise järel või need on olnud jätkuvad“.

19 Tsiiviilseadustiku artikkel 1269 sätestab:

„1. Kui pärast tõlgendamisreeglite kohaselt tõlgendamist ei ole leping ikka veel selge, tõlgendatakse seda kohustuse võtnud isiku kasuks.

2. Tüüplepingu tingimusi tõlgendatakse tingimuste kasutaja kahjuks.“

20 Seaduse nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori), millega võeti Rumeenia õigusesse üle direktiiv 93/13, artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„„Tarbija“ on iga füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendus, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitööstusliku või vabakutselise tegevusega.“

21 Nimetatud seaduse artikli 4 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Lepingutingimust ei loeta tarbijaga eraldi kokku lepituks, kui tarbija ei ole saanud tingimust sisuliselt mõjutada, nagu tüüplepingute puhul või asjaomase kauba või teenuse turul tegutsevate ettevõtjate poolt kasutatud tüüptingimuste puhul.

3. Asjaolu, et lepingutingimuste teatavad aspektid või üks konkreetne tingimus on tarbijaga eraldi kokku lepitud, ei välista käesoleva seaduse sätete kohaldamist lepingu ülejäänud osa suhtes, kui lepingu tervikuna hindamisel ilmneb, et leping on ikkagi ettevõtja poolt ühepoolselt eelnevalt koostatud. Kui ettevõtja väidab, et tüüptingimus lepiti tarbijaga eraldi kokku, peab ta seda tõendama.“

22 Seaduse nr 297/2004 kapitaliturgude kohta (Legea nr. 297/2004 privind piața de capital) artikli 4 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Finantsinvesteermisteenuseid osutatakse nende teenuste osas agentidena tegutsevate füüsiliste isikute vahendusel. Need isikud tegutsevad üksnes selle vahendaja nimel, kelle heaks nad töötavad, ega saa osutada finantsinvesteermisteenuseid enda nimel.“

23 Valitsuse määruse nr 85/2004 tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud finantsteenustega seotud lepingute sõlmimisel ja täitmisel (Ordonanța Guvernului nr. 85/2004 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță privind servicii financiare) artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Enne sidevahendi abil lepingu sõlmimist või pakkumuse esitamise ajal peab pakkuja tarbijat aegsasti, nõuetekohaselt ja täielikult informeerima tema identifitseerimist puudutavatest vähemalt järgmistest asjaoludest:

[...]

c) vahendaja nimi; staatus, milles ta tarbijaga seoses tegutseb; registrijärgne asukoht või teataval juhul elukoht ja kontaktandmed; telefoni/faksinumber; elektronposti aadress; äriregister, kuhu ta on kantud, ning tema registreerimisnumber, kui tarbija suhtleb vahendajaga;

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

24 AU avas 15. novembril 2016 Reliantco Investmentsile kuuluval veebiplatvormil UFX kauplemiseks konto, et kaubelda selliste finantsinstrumentidega nagu hinnavahelepingud.

25 UFX-platvormil konto loomiseks kasutas AU ühe äriühingu domeeninime ning pidas Reliantco Investmentsiga kirjavahetust selle äriühingu arendusjuhina.

26 AU sõlmis 11. jaanuaril 2017 Reliantco Investmentsiga lepingu finantsinstrumentide kauplemisest saadava tulu kohta, märkides, et ta on pakkumuse tingimused läbi lugenud, neist aru saanud ja nendega nõustunud. Kõnealuse lepingu kohaselt lahendab kõik vaidlused, mis tulenevad niiviisi sõlmitud lepingust või on sellega seotud, Küprose kohus, ning selle lepingu ja pooltevaheliste kauplemisuhete suhtes kohaldatakse Küprose õigust.

27 AU sisestas 13. jaanuaril 2017 UFX-platvormil mitu naftahinna langusele panustavat määratud hinnaga korraldust ja väitis, et kaotas nende tehingute tagajärjel kogu summa, mille ta oma kontol kauplemiseks oli eraldanud, ehk 1 919 720 USA dollarit (USD) (ligikaudu 1 804 345 eurot).

28 26. aprillil 2017 esitas AU eelotsusetaotluse esitanud kohtule põhikohtuasja kostjate vastu hagi. Ta väidab, et ta on manipuleerimise ohver, mille tõttu ta kaotas eelmises punktis nimetatud summa, ning palub neil asjaoludel tuvastada kostjatel tarbijakaitse normide rikkumisest tuleneva deliktilise tsiviilvastutuse tekkimise. Lisaks palus ta selles hagis tuvastada esiteks lepingu teatavate – tema arvates ebaõiglaste – tingimuste ja teiseks tema poolt UFX-platvormil sisestatud teatavate korralduste tühisus, ning taastada poolte esialgne olukord.

29 AU arvates on määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõike 1 punkti c kohaselt koostoimes sama määruse artiklitega 18 ja 19 Rumeenia kohtutel kohtualluvus selle hagi lahendamiseks, kuna AU on tarbija, kelle elukoht on Rumeenias.

30 Põhikohtuasja kostjad väidavad, et vaidlus ei kuulu Rumeenia kohtute kohtualluvusse. Nad on seisukohal, et määruse nr 1215/2012 artikli 25 lõike 1 ja käesoleva kohtuotsuse punktis 26 viidatud kohtualluvuse kokkuleppe kohaselt allub AU esitatud hagi Küprose kohtutele. Nad rõhutavad, et Eparhiako Dikastirio Lemesou (Limassoli esimese astme kohus, Küpros), kelle poole hageja pöördus, et esialgse õiguskaitse korras arestitaks esimese kostja Küprosel asuv vara, tunnistas selle taotluse enda kohtualluvusse kuuluvaks.

- 31 Lisaks väidavad nad, et AU hagi aluseks on *culpa in contrahendo*, mis on määruse nr 864/2007 kohaldamisalasse kuuluv lepinguväline kohustus.
- 32 Põhikohtuasja kostjad vaidlevad vastu ka sellele, et AU on tarbija, väites, et viimane on füüsiline isik, kelle eesmärk on tulu teenimine, kuna ta tegi spetsiifilisi kutsealaseid toiminguid, saades kõnealuse lepingu täitmise käigus kasumit 644 413,53 USA dollarit (ligikaudu 605 680 eurot), mis saadi ajavahemikus novembrist 2016 kuni 13. jaanuarini 2017 tehtud 197 tehingust, millest ainult kuus on vaidlustatud.
- 33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsis, kas asja sisuline lahendamine on tema kohtualluvuses, ning tõdes, et AU tugines oma hagi deliktilisele tsiviilvastutusele, st lepinguvälisele vastutusele, millele on põhimõtteliselt kohaldatav määrus nr 864/2007, tuginedes seejuures tema kui tarbija staatusele, mis tähendab, et kohtualluvuse võiks seega kindlaks määrata määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõike 1 punkti c alusel.
- 34 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski AU poolt põhikohtuasja kostjate väidetele vastuseks esitatud argumendis, mille kohaselt on direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktis 12 sisalduv mõiste „mittekutseline klient“ ja mõiste „tarbija“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses osaliselt kattuvad. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleneb nende sätete tõlgendamisest, et kui „tarbija“ saab olla ainult füüsiline isik, kes ei tegutse oma majandus- või kutsetegevuse raames, võib „mittekutseline klient“ olla nii füüsiline isik kui ka juriidiline isik või muu üksus kui direktiivi 2004/39 II lisas nimetatud isikud.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ka 3. juuli 1997. aasta kohtuotsusele Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), milles Euroopa Kohus leidis, et ainult need lepingud, mis on sõlmitud väljaspool majandus- ja kutsetegevust ja vastavaid eesmärke ning nendest sõltumatult ning mille ainus eesmärk on rahuldada üksikisiku eratarbimise vajadusi, kuuluvad tarbijakaitse erinormide kohaldamisalasse, samas kui selline kaitse ei ole õigustatud lepingute puhul, mille eesmärk on majandus- või kutsetegevus.
- 36 Lisaks märgib ta, et määruse nr 1215/2012 II peatüki 4. jagu, mis reguleerib kohtualluvust tarbijalepingute puhul, on üldjuhul kohaldatav hagidele, mille tarbija on esitanud lepingu alusel, samas kui AU esitatud hagi põhineb üksnes deliktilisel tsiviilvastutusel, mis välistab lepingulise suhte olemasolu.
- 37 Neil asjaoludel otsustas Tribunalul Specializat Cluj (Cluji spetsialiseerunud kohus, Rumeenia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1) Kas tõlgendades mõistet „mittekutseline klient“, mis on määratletud direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktis 12, võib liikmesriigi kohus kasutada või peab kasutama samu tõlgenduskrITERIUME nagu need, millega on määratletud direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses mõiste „tarbija“?
 - 2) Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt, siis millistel tingimustel saab direktiivi 2004/39 tähenduses „mittekutseline klient“ tugineda sellises vaidluses nagu põhikohtuasjas sellele, et ta on tarbija?
 - 3) Täpsemalt, kas see, et direktiivi 2004/39 tähenduses „mittekutseline klient“ on suhteliselt lühikese aja jooksul teinud palju tehinguid ning investeerinud suuri rahasummasid direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktis 17 määratletud finantsinstrumentidesse, on olulised kriteeriumid selle hindamisel, kas sama direktiivi tähenduses „mittekutseline klient“ on tarbija?
 - 4) Kas siis, kui liikmesriigi kohus teeb kindlaks vaidluse kuulumise oma kohtualluvusse, olles kohustatud tuvastama, kas olenevalt asjaoludest tuleb kohaldada määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõike 1 punkti c või artikli 7 punkti 2, on sellel kohtul lubatud ja/või kohustuslik võtta arvesse

materiaalõiguslikku alust – mis on puhtalt lepinguväline vastutus –, millele hageja tugineb nende lepingutingimuste kasutamist vaidlustades, mis on direktiivi 93/13 tähenduses väidetavalt ebaõiglased, ja mille alusel määratakse kohaldatavad materiaaloigusnormid kindlaks määruse nr 864/2007 kohaselt, või muudab see, kui hageja peaks osutama tarbijaks, tema hagi materiaaloigusliku aluse ebaoluliseks?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 38 Rumeenia valitsus kahtleb eelotsusetaotluse vastuvõetavuses. Ta väidab, et eelotsusetaotluse esitanud kohus oleks pidanud esitama AU hagi kohta rohkem täpsustusi ja esitama selle aluseks olevad õiguslikud argumendid. Lisaks rõhutab ta, et esitatud küsimustes ei ole võetud arvesse kohtualluvuse kokkulepet, mis sisaldub AU ja Reliantco Investmentsi vahel sõlmitud lepingus. Nende puuduste tõttu ei ole eelotsusetaotluses kogu vajalikku teavet, et anda esitatud küsimustele asjakohased vastused.
- 39 Seoses sellega olgu meenutatud, et üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval riigisisisel kohtul on kohtuasja eripära arvesse võttes õigus hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (10. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Wightman jt, C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 26).
- 40 Peale selle eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mille liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta määratleb omal vastutusel ja mille õigsuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased (24. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus État belge, C-35/19, EU:C:2019:894, punkt 29).
- 41 Ent ühelt poolt võib Euroopa Kohus jätta liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse vastuvõetamatuna läbi vaatamata juhul, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (17. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Comida paralela 12, C-579/18, EU:C:2019:875, punkt 20).
- 42 Teiselt poolt, kuna liikmesriigi kohtud ja Euroopa Kohus teevad eelotsusemenetluses omavahel koostööd, siis ei ole liikmesriigi kohtu poolt teatavate faktiliste asjaolude esitamata jätmise tagajärg tingimata eelotsusetaotluse vastuvõetamatus, kui vaatamata puudustele leiab Euroopa Kohus toimikumaterjalide põhjal, et ta saab anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse (17. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Comida paralela 12, C-579/18, EU:C:2019:875, punkt 21).
- 43 Kuna käesoleval juhul määras eelotsusetaotluse esitanud kohus vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 41 ja 42 viidatud kohtupraktikale kindlaks õigusliku ja faktilise raamistiku, mis võimaldab Euroopa Kohtul vastata talle esitatud küsimustele, ja kuna Euroopa Kohtu ülesanne ei ole selle raamistiku paikapidavust kontrollida, siis tuleb tõdeda, et käesolev eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

Esimene kuni kolmas küsimus

- 44 Esimese kuni kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et füüsilise isiku, kes sellise lepingu nagu finantssektori äriühinguga sõlmitud hinnavahelepingu alusel teeb finantstehinguid selle äriühingu vahendusel, võib kvalifitseerida „tarbijaks“ selle sätte tähenduses, ning kas selle kvalifitseerimise puhul on tähtis võtta arvesse selliseid tegureid nagu asjaolu, et see isik on

teinud suhteliselt lühikese aja jooksul palju tehinguid või et ta on investeerinud neisse tehingutesse suuri summasid või et see isik on „mittekutseline klient“ direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 12 tähenduses.

- 45 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõige 1 kohaldatav juhul, kui täidetud on kolm tingimust: esiteks on üks lepingupooltest tarbija, kes tegutseb oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil; teiseks on leping sellise tarbija ja oma äri- või kutsetegevuse raames tegutseva isiku vahel tööpooltest sõlmitud, ning kolmandaks kuulub see leping ühte artikli 17 lõike 1 punktides a–c nimetatud kategooriatest. Need tingimused peavad olema täidetud kumulatiivselt, mistõttu juhul, kui üks kolmest tingimusest ei ole täidetud, ei saa kohtualluvust kindlaks määrata vastavalt reeglitele, mis reguleerivad kohtualluvust tarbijalepingute valdkonnas (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, puudutavad käesolevas kohtuasjas Euroopa Kohtule esitatud kolm esimest küsimust nendest kolmest tingimusest esimest, milleks on lepingupoole „tarbijaks“ liigitamine.
- 47 Sellega seoses tuleb märkida, et mõistet „tarbija“ määruse nr 1215/2012 artiklite 17 ja 18 tähenduses tuleb tõlgendada kitsalt, lähtudes asjaomase isiku positsioonist konkreetsetes lepingus ning arvestades lepingu olemust ja eesmärki, mitte isiku subjektiivset olukorda, kuna sama isikut võib teatavate tehingute suhtes pidada tarbijaks ja teiste tehingute suhtes majandus- või kutsetegevuses tegutsejaks (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Euroopa Kohus järeldeb sellest, et ainult need lepingud, mis on sõlmitud väljaspool igasugust majandus- ja kutsetegevust ja vastavaid eesmärke ja nendest sõltumatult ning mille ainus eesmärk on rahuldada üksikisiku eratarbimise vajadusi, kuuluvad nimetatud määruses seoses tarbija kui nõrgemaks peetava poole kaitsmisega ette nähtud erinormide kohaldamisalasse (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 See eriline kaitse ei ole põhjendatud lepingu puhul, mille eesmärk on majandus- või kutsetegevus, sh kas või tulevikuks kavandatud majandus- või kutsetegevus, sest asjaolu, et see leiab aset tulevikus, ei väära asjaolu, et tegemist on majandus- või kutsetegevusega (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Sellest järeldeb, et määruse nr 1215/2012 kohtualluvuse erijuhtusid käsitlevate artiklite 17–19 reegleid kohaldatakse põhimõtteliselt vaid sel juhul, kui lepingupoolte sõlmitud lepingu eesmärk ei ole kauba või teenuse kasutamine majandus- või kutsetegevuses (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Mis puudutab selliseid lepinguid nagu füüsilise isiku ja finantssektori äriühingu vahel sõlmitud hinnavahelepingud, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et niisugused finantsinstrumentid kuuluvad määruse nr 1215/2012 artiklite 17–19 kohaldamisalasse (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 49).
- 52 Peale selle tuleb märkida, et selle määruse artikli 17 lõige 1 ei kohusta tarbijat majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil sõlmitud lepingu raames teataval kindlal viisil käituma (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 58).
- 53 Euroopa Kohus järeldeb sellest, et niisugused tegurid – nagu selliste lepingute nagu hinnavahelepingute alusel tehtud tehingute väärtus, selliste lepingute sõlmimisega seotud finantskahju riski suurus, isiku võimalikud teadmised ja asjatundlikkus finantsinstrumentide valdkonnas ning ka tema aktiivne tegevus selliste tehingute raames – ei ole põhimõtteliselt asjakohased (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 59).

- 54 Sama kehtib asjaolu kohta, et tarbija tegi suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul palju tehinguid või et ta on investeerinud neisse tehingutesse suuri summasid.
- 55 Mis puudutab seda, kas isiku määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõike 1 tähenduses „tarbijaks“ kvalifitseerimisel on tähtsust asjaolul, et see isik on „mittekutseline klient“ direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 12 tähenduses, siis tuleb meenutada, et asjaolu, et isik kvalifitseeritakse „mittekutseliseks kliendiks“ viimase sätte tähenduses, ei mõjuta iseenesest põhimõtteliselt selle isiku kvalifitseerimist „tarbijaks“ esimesena nimetatud sätte tähenduses (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, punkt 77).
- 56 Neil tingimustel ei ole tähtsust ka küsimusel, kas mõistet „mittekutseline klient“ direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 12 tähenduses tuleb tõlgendada samade kriteeriumide alusel kui need, mis on asjakohased direktiivi 93/13 artikli 2 punktis b kasutatud mõiste „tarbija“ tõlgendamisel.
- 57 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele kuni kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 1215/2012 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et füüsilist isikut, kes sellise lepingu nagu finantssektori äriühinguga sõlmitud hinnavahelepingu alusel teeb finantstehinguid selle äriühingu vahendusel, võib kvalifitseerida „tarbijaks“ selle sätte tähenduses, kui kõnealuse lepingu sõlmimine ei toimu selle isiku majandus- või kutsetegevuses; seda küsimust tuleb aga kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul. Sellel kvalifitseerimisel ei ole esiteks tegurid, et nimetatud isik on teinud suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul palju tehinguid või et ta on investeerinud neisse tehingutesse suuri summasid, sellistena põhimõtteliselt asjakohased, ja teiseks ei ole iseenesest põhimõtteliselt tähtis see, et sama isik on „mittekutseline klient“ direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 12 tähenduses.

Neljas küsimus

- 58 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määrust nr 1215/2012 tuleb tõlgendada nii, et deliktilise tsiviilvastutuse tekkimise tuvastamise hagi – mille on esitanud tarbija teise lepingupoole vastu – kohtualluvuse kindlaksmääramisel tuleb kohaldada selle määruse II peatüki 4. jagu.
- 59 Esmalt tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktikas on leitud, et kuna määrusega nr 1215/2012 tunnistati kehtetuks ja asendati nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), mis omakorda asendas 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, p. 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta selle konventsiooniga, siis kehtib viimastena nimetatud õigusaktide sätetele Euroopa Kohtu antud tõlgendus ka määruse nr 1215/2012 sätete suhtes, kui neid sätteid võib pidada „samaväärseteks“ (29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, punkt 23).
- 60 Seega tuleb rõhutada, et määruse nr 44/2001 artikkel 15, mis vastab määruse nr 1215/2012 artiklile 17, on kohaldatav ainult siis, kui asjaomane hagi on seotud tarbija ja kutse- või äritegevusega tegeleva isiku vahel sõlmitud lepinguga. Nimelt nõuab see artikkel 15 nii määruse nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 sissejuhatava osa kui ka nimetatud artikli sama lõike punkti c sõnastuse kohaselt, et tarbija oleks „sõlminud“ „lepingu“ isikuga, kes tegeleb kutse- või äritegevusega. Seda seisukohta toetab ka nimetatud määruse II peatüki 4. jao – kuhu kuulub nimetatud artikkel 15 – pealkiri „[k]ohtualluvus tarbijalepingute puhul“ (14. mai 2009. aasta kohtuotsus Ilsinger, C-180/06, EU:C:2009:303, punktid 52 ja 53).
- 61 Peale selle on Euroopa Kohus 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 13 esimest lõiku – mis vastab ka määruse nr 1215/2012 artiklile 17 – analüüsid leidnud, et nõustuda ei saa selle konventsiooni niisuguse

tõlgendusega, mille tagajärjel kuuluvad teatavad tarbija sõlmitud lepingust tulenevad nõuded kõnealuse konventsiooni artiklite 13–15 kohtualluvuse reeglite alla, samas kui muud hagid, mis on selle lepinguga nii tihedalt seotud, et ei ole sellest lahutatavad, on allutatud teistele reeglitele (11. juuli 2002. aasta kohtuotsus Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, punkt 56).

- 62 Nimelt on vajadus vältida nii palju kui võimalik seda, et sama lepingu suhtes on pädevad mitu kohut, veel enam põhjendatud siis, kui leping on sõlmitud tarbija ja majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vahel (vt selle kohta 11. juuli 2002. aasta kohtuotsus Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, punkt 57).
- 63 Võttes arvesse asjaolu, et kohtualluvuse aluste paljusus võib seada ebasoodsamasse olukorda eeskätt nõrgemaks peetava poole nagu tarbija, on hea õigusemõistmise huvides see, et tarbija võiks pöörduda samasse kohtusse kõigi probleemidega, mis võivad tekkida lepingust, mida tarbijat väidetavalt ajendati sõlmima sellega, et majandus- või kutsetegevuses tegutsev isik kasutas sõnastust, mis võis teist lepingupoolt eksitada (vt selle kohta 11. juuli 2002. aasta kohtuotsus Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, punkt 58).
- 64 Järelikult selleks, et kohaldada määruse nr 1215/2012 II peatüki 4. jagu hagi suhtes, mille tarbija on esitanud majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vastu, peab – olenemata selle määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud muude tingimuste täitmisest – leping olema tegelikult sõlmitud nende kahe poole vahel ja see hagi peab olema selle lepinguga lahutamatu seotud.
- 65 Mis puudutab käesoleval juhul esiteks AU ja Reliantco Investmentsi tütarettevõtja Reliantco Investments Limassol Sucursala București vahelist suhet, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ei nähtu, et need kaks poolt oleksid sõlminud lepingu.
- 66 Arvestades seega käesoleva kohtuotsuse punktis 60 märgitud, ei kuulu hagi, mis on esitatud olukorras, kus nende poolte vahel ei ole lepingut sõlmitud, määruse nr 1215/2012 II peatüki 4. jao kohaldamisalasse.
- 67 Mis puudutab teiseks selle jao kohaldatavust AU hagi suhtes osas, milles see on esitatud Reliantco Investmentsi vastu, kellega AU-l on sõlmitud leping, siis tuleb nentida, et Euroopa Kohtul olevast toimikust nähtub, et see hagi põhineb eelkõige tarbijakaitset käsitlevatel riigisisestel normidel, nimelt teenuse osutaja kohustusel tarbijaid enne lepingu sõlmimist osutatavatest teenustest ja nendega seotud riskidest teavitada, nende osas nõustada ja hoiatada.
- 68 Eeltoodust järeldub – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu tehtava kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist –, et kõnealuse hagi eesmärk on majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vastutuse tuvastamine teisest lepingupoolest tarbija ees lepingueelsete kohustuste täitmata jätmise tõttu.
- 69 Sellist hagi tuleb pidada tarbija ja majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vahel sõlmitud lepinguga lahutamatu seotuks, mistõttu on määruse nr 1215/2012 II peatüki 4. jagu selle hagi suhtes kohaldatav.
- 70 Seda järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu, et AU esitatud hagi eesmärk on majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vastutuse tuvastamine eelkõige *culpa in contrahendo* eest, mida on nimetatud lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava määruse nr 864/2007 artikli 2 lõikes 1.
- 71 Samas näeb määruse nr 864/2007 artikli 12 lõige 1 ette, et lepinguvälistele võlasuhetele, mis on tekkinud lepingueelsetest toimingutest, olenemata sellest, kas leping tegelikult sõlmiti, kohaldatakse õigust, mida kohaldatakse lepingule või mida oleks lepingu sõlmimise korral sellele kohaldatud.
- 72 Seega toetab käesoleva kohtuotsuse punktis 69 tehtud järeldus vajalikku järjepidevust määruse nr 1215/2012 ja määruse nr 864/2007 tõlgendamise vahel (vt selle kohta 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic, C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, punkt 43),

kuna nii õigus, mida kohaldatakse enne lepingu sõlmimist tehtud lepingueelsetest toimingutest tuleneva kohustuse suhtes, kui ka sellist kohustust puudutava hagi kohtualluvus määratakse kindlaks kavandatavat lepingut arvestades.

- 73 Kõike eeltoodud arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et määrust nr 1215/2012 tuleb tõlgendada nii, et tarbija esitatud deliktilise tsiviilvastutuse tekkimise tuvastamise hagi kohtualluvuse kindlaksmääramiseks tuleb kohaldada selle määruse II peatüki 4. jagu, kui see hagi on lahutamatult seotud selle tarbija ja majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vahel tegelikult sõlmitud lepinguga; seda küsimust tuleb aga kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

Kohtukulud

- 74 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et füüsilist isikut, kes sellise lepingu nagu finantssektori äriühinguga sõlmitud hinnavahelepingu alusel teeb finantstehinguid selle äriühingu vahendusel, võib kvalifitseerida „tarbijaks“ selle sätte tähenduses, kui kõnealuse lepingu sõlmimine ei toimu selle isiku majandus- või kutsetegevuses; seda küsimust tuleb aga kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul. Sellel kvalifitseerimisel ei ole esiteks tegurid, et nimetatud isik on teinud suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul palju tehinguid või et ta on investeerinud neisse tehingutesse suuri summasid, sellistena põhimõtteliselt asjakohased, ja teiseks ei ole iseenesest põhimõtteliselt tähtis see, et sama isik on „mittekutseline klient“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ, artikli 4 lõike 1 punkti 12 tähenduses.**
- 2. Määrust nr 1215/2012 tuleb tõlgendada nii, et tarbija esitatud deliktilise tsiviilvastutuse tekkimise tuvastamise hagi kohtualluvuse kindlaksmääramiseks tuleb kohaldada selle määruse II peatüki 4. jagu, kui see hagi on lahutamatult seotud selle tarbija ja majandus- või kutsetegevuses tegutseva isiku vahel tegelikult sõlmitud lepinguga; seda küsimust tuleb aga kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.**

Allkirjad